

Ημερίδα 17/6/2022

«Η Θεσσαλία μπροστά σε απειλές & ευκαιρίες από την δραματική κλιματική, ενεργειακή & διατροφική κρίση, που βιώνουμε»

Περίληψεις

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑ : ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΕΡΗΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

υπό Νικ. Δαναλάτου

Η γεωργία επιδρά στην αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου με την εκπομπή διοξειδίου του άνθρακα λόγω της εδαφικής αναπνοής των καλλιεργούμενων εδαφών αλλά και της αύξησης των εκπεμπόμενων οξειδίων του αζώτου από την εφαρμογή αζωτούχων λιπασμάτων. Εκτιμάται ότι η συνολική συνεισφορά της γεωργίας στο φαινόμενο του θερμοκηπίου δεν ξεπερνά το 10% των συνολικών εκπομπών. Από την άλλη πλευρά η άνοδος της θερμοκρασίας κατά 1°C έχει επιδράσει αρνητικά στο δυναμικό παραγωγής των Θεσσαλικών γαιών. Όμως η επίδραση αυτή υπερκαλύφθηκε από την παρατηρηθείσα αύξηση της παραγωγικότητας σημαντικών καλλιεργειών την τελευταία 50ετία λόγω της αύξησης των εισροών, τη χρήση βελτιωμένων ποικιλιών και την μετατόπιση πολλών καλλιεργειών στις πεδινές εκτάσεις. Όμως η επιταχυνόμενη διάβρωση και αποψίλωση των επικλινών εδαφών και η συνεχιζόμενη υποβάθμιση των πεδινών εδαφών λόγω εδαφικής αναπνοής και μείωσης της διαθεσιμότητας νερού έχουν αρχίσει να κάνουν εμφανή την καταστροφική τους επίδραση που υποβοηθείται από τη συνεχιζόμενη ξηρασία και αύξηση της θερμοκρασίας. Έτσι την τελευταία 20ετία έχουν εγκαταλειφθεί περί τα 700.000 στρ επικλινών εκτάσεων με χειμερινά σιτηρά στον Ν. Λάρισας, ενώ άλλα 500.000 στρ βαμβακιού έχουν μετατραπεί σε ξηρικές καλλιέργειες πολύ χαμηλότερης προστιθέμενης αξίας. Το πρόβλημα χρειάζεται άμεσες επεμβάσεις που αφορούν τόσο στην εξεύρεση αρδευτικού νερού για την επαναφορά των αρδευόμενων καλλιεργειών αλλά και συγκεκριμένων καλλιεργητικών πρακτικών όπως η αμειψισπορά και η χλωρή λίπανση για την ανακοπή της ερημοποίησης των επικλινών εκτάσεων στη Θεσσαλία.

Η μακροχρόνια υδατική “αρρυθμία” της Θεσσαλίας απαιτεί άμεσες και δραστικές λύσεις με έργα που θα στοχεύουν στην ορθολογική και βιώσιμη ανάπτυξή της και παράλληλα θα την προστατεύουν από την επερχόμενη ερημοποίησή της

Γεώργιος Μιγκίρος, Ομότιμος Καθηγητής Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών (Γ.Π.Α.)

Η Θεσσαλία, μια δυναμική Περιφέρεια, με πολύ μεγάλο και σημαντικό πρωτογενή τομέα, με διαρθρωτικά όμως προβλήματα, είναι η δεύτερη σε έκταση πεδινή περιοχή της Ελλάδος, με ενδοχώριους φυσικούς πόρους, που πρέπει να αποτελεί για τη χώρα «δείκτη» επιτυχούς γεωργικής δραστηριότητας και «στοίχημα» καλής προς τα έξω εικόνας μιας σύγχρονης γεωργίας.

Η ορθολογική και βιώσιμη ανάπτυξη της Θεσσαλίας, με τις καλλιέργειες να καταλαμβάνουν το 45% της έκτασής της, προϋποθέτει επάρκεια σε νερό, καλής ποιότητας, τουλάχιστον για τις αρδευόμενες εκτάσεις, χωρίς να διαταράσσονται οι αειφόρες συνθήκες.

Η φυσικογεωγραφική ανομοιογένεια, η πολυπλοκότητα της γεωλογικής – υδρογεωλογικής δομής, οι διαφοροποιημένες βροχοπτώσεις, οι εντατικές ετήσιες μεταβολές των υδρολογικών συνθηκών, οι συχνές αλλαγές χρήσεων γης και τα ποικίλα τεχνικά έργα, διαφοροποιούν τη Θεσσαλία σε επιμέρους τμήματα, με ιδιαίτερα υδατικά χαρακτηριστικά, άρα και διαχειριστικά, τα οποία συχνά διαμορφώνουν συνθήκες λειψυδρίας.

Ο Πηνειός ποταμός (3ος στη χώρα) αποστραγγίζει σχεδόν το σύνολο της Θεσσαλίας και συνιστά πηγή οικολογικής ισορροπίας αλλά και επιβίωσης. Η ξήρανση του ποταμού την θερινή περίοδο, σχεδόν στο σύνολό του, δημιουργεί ακραίες κλιματικές συνθήκες στον ευρύτερο χώρο του, οι οποίες επιταχύνουν σημαντικά την ερημοποίηση. Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με άλλο τρόπο, παρά μόνο με την ολοκλήρωση και λειτουργία των έργων εκτροπής του Αχελώου, που θα προσφέρουν κατά ελάχιστο την οικολογική παροχή του ποταμού την περίοδο Μάιος - Οκτώβριος.

Παράλληλα, η σημαντική μείωση της υπόγειας υδροφορίας, εξαιτίας υπερεκμετάλλευσης, η συστηματική ρύπανση των υδάτων, η παλαιότητα υπαρχόντων έργων και εξοπλισμού άρδευσης, με σημαντική αύξηση εξόδων λειτουργίας τους, η ατελής ολοκλήρωση των έργων (έλλειψη υποστηρικτικών έργων ή υποεκτίμηση των συνθηκών εφαρμογής τους), η σχεδόν παντελής απουσία σύγχρονων εγγειοβελτιωτικών έργων και έργων ορεινής υδρονομείας, αλλά και έργων υποστήριξης ποταμών και ρεμάτων, δημιουργούν πρόσθετα προβλήματα και θέτουν σημαντικές δυσκολίες στο σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας εναρμονισμένης με την Εθνική Νομοθεσία και τις Οδηγίες ΕΕ διαχείρισης των υδάτων.

Σήμερα, για την διαχείριση των φυσικών πόρων της Θεσσαλίας, πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη, οι ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή, με τις επιπτώσεις των κλιματολογικών μεταβολών. Η αύξηση της θερμοκρασίας, η μείωση των βροχοπτώσεων και η εντατικοποίηση των απορροών, με συχνή παρουσία πλημμυρών, με ιδιαίτερη βαρύτητα στα πλημμυρικά κύματα, εξαιτίας της έντονης γεωμορφολογίας, πρέπει να συνυπολογίζονται. Σημειώνεται ότι, ο σημαντικότερος παράγοντας ερημοποίησης στη Θεσσαλία είναι η εδαφική διάβρωση.

Συνοπτικά, η αξιοποίηση των υδατικών πόρων στο γεωργικό τομέα στη Θεσσαλία, άλλα και στον κτηνοτροφικό, προϋποθέτει: δραστικές λύσεις και παρεμβάσεις με έργα αξιοποίησης των όμβριων κυρίως υδάτων, σε ορεινό και ημιορεινό περιβάλλον, στη βάση ενός κεντρικού σχεδιασμού, με άξονες δράσεις που να είναι ορθολογικοί, βιώσιμοι και συμβατοί με τη γενικότερη υδατική πολιτική, στη βάση ενός γενικευμένου επανασχεδιασμού. Αναγκαία, επίσης, συνθήκη αποτελεί η ολοκλήρωση της εκτροπής του Αχελώου, η οποία ήδη από την πρώτη συζήτησή της στη Βουλή των Ελλήνων κλίνει αισίως τα 70 χρόνια και σε λίγο θα γιορταστεί ένας αιώνας απραξίας, με σύνθημα «επιτέλους, ώρα για έργα».

Περίληψη Ν. Μαμάση για Ημερίδα 17/6/2022

Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκε μια βίαιη μεταβολή του μίγματος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα μας.

Το εισαγόμενο φυσικό αέριο κυριάρχησε έναντι του εγχώριου λιγνίτη, ενώ η υδροηλεκτρική παραγωγή παραμένει στάσιμη για πάνω από δύο δεκαετίες.

Η κατασκευή υδροηλεκτρικών ταμιευτήρων πολλαπλού σκοπού μπορεί, εκτός από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από εγχώρια καύσιμα, να μετριάσει και άλλα υδατικά προβλήματα σε πολλές περιοχές της χώρας. Ειδικότερα η περιοχή της Θεσσαλίας αντιμετωπίζει έλλειψη αρδευτικού νερού και προβλήματα πλημμυρών. Πρόσθετα έχει τη μεγαλύτερη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα για γεωργική χρήση.

Το έργο της δεύτερης εκτροπής του Αχελώου (Μεσοχώρα-Συκιά) το οποίο θα αντιμετώπιζε το πρόβλημα του αρδευτικού νερού και θα προσέφερε στη χώρα σημαντικές ποσότητες ηλεκτρικής ενέργειας, έχει μετατραπεί σε μνημείο ανορθολογικότητας όλων των κυβερνήσεων των τελευταίων 20 ετών.

Σήμερα, η κατασκευή ταμιευτήρων πολλαπλού σκοπού στη Θεσσαλία μπορεί να μετριάσει τα προβλήματα λειψυδρίας και πλημμυρών καθώς και την ενεργειακή εξάρτηση της χώρας.

Ακόμη, στην περίπτωση που θα προχωρήσουν στο μέλλον τα έργα της δεύτερης εκτροπής θα πρέπει να επανεξεταστεί η κατασκευή αντλησοταμιευτικών έργων στα δυτικά της Θεσσαλικής πεδιάδας η οποία θα επιτρέψει τη διαχείριση της ανεξέλεγκτης ενέργειας από ΑΠΕ.

Νίκος Μαμάσης

Περίληψη εισήγησης Τάσου Μπαρμπούτη – Ε.Δ.Υ.ΘΕ :

«Δραματική μεταβολή των συνθηκών και των παραμέτρων που συνθέτουν το ΥΔΑΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ της Θεσσαλίας»

Κοινή είναι η πεποίθηση ότι η διαχείριση των υδάτων (ΔΥ) στη Θεσσαλία είναι κακή και αναποτελεσματική και, χωρίς υπερβολή, βιώνουμε ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΥ.

Αυτό συνδέεται και με το γεγονός ότι δεν υφίσταται μια σαφής, θεσμοθετημένη και κοινά αποδεκτή μεσοπρόθεσμη πολιτική για τον πρωτογενή τομέα, με συνέπεια να μην είναι σαφώς προσδιορισμένοι και οι υδατικοί πόροι για την υλοποίηση αυτής της πολιτικής.

Σε αυτές τις συνθήκες, μια ΣΥΓΧΡΟΝΗ, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ, ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ και ΒΙΩΣΙΜΗ ΔΥ στην Θεσσαλία ΔΕΝ πρόκειται να υπάρξει.

Η ΔΥ θα παραμένει ένα «σχέδιο επί χάρτου», χωρίς δυνατότητα να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι απειλές από την ξηρασία, την ερημοποίηση, την εντεινόμενη υποβάθμιση των οικοσυστημάτων στην περιοχή.

Γι' αυτό διεκδικούμε έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό για τις πολιτικές, τις δράσεις και τα έργα που απαιτούνται (master plan), κάτι που έως σήμερα καμμιά κυβέρνηση δεν έχει πραγματοποιήσει.

Σε ότι αφορά στο τεράστιο υδατικό έλλειμμα του ΥΔ Θεσσαλίας και τις καταστροφικές του συνέπειες, οι μελέτες αποδεικνύουν πως, ακόμη και όταν κατασκευασθεί το σύνολο των περιφερειακών ταμιευτήρων εντός της ΛΑΠ Πηνειού που περιλαμβάνονται στην σχετική Υπουργική Απόφαση (Ενιπέας, Νεοχώρι, Μουζάκι κλπ.), ακόμη και εάν επιτευχθεί ο στόχος του εξοικονόμησης περίπου 180 εκατ. κ. μ. νερού ετησίως, ακόμη και εάν επιλεγεί με ορθολογικά (και περιβαλλοντικά) κριτήρια το «βέλτιστο» μείγμα καλλιεργειών του Θεσσαλικού κάμπου, στον βαθμό που οι ανάγκες των αρδεύσεων σχεδιάζονται για διατήρηση αρδευόμενων εκτάσεων της τάξης των 2,5 εκ. στρεμμάτων (επιλογή που αποδέχθηκαν όλες οι κυβερνήσεις), τότε τα ελλείμματα θα παραμένουν.

Στην περίπτωση αυτή, η πρόσθετη ΕΝΙΣΧΥΣΗ του υδατικού δυναμικού από την ΛΑΠ Αχελώου είναι απολύτως ΑΝΑΓΚΑΙΑ. Μόνο έτσι θα καλυφθούν οι ανάγκες του ΥΔ/Θ, θα τεθεί τέλος στον παραλογισμό της «αφανούς καταστροφής» των υπόγειων υδροφορέων, θα υποκατασταθεί ένα μεγάλο μέρος των υφιστάμενων γεωτρήσεων και θα αποτραπούν οι υπεραπολήψεις υδάτων από τα επιφανειακά οικοσυστήματα. Παράλληλα θα δημιουργηθούν ευεργετικά υδατικά αποθέματα, αφενός για την λειψυδρία, αφετέρου για την κάλυψη ελλειμμάτων (που έχουν συσσωρευτεί διαχρονικά στους υπόγειους υδροφορείς), ύψους τριών δισεκατομμυρίων κ. μ. νερού.

Επίσης, με την υπέρμετρη ενεργειακή εξάρτηση της χώρας από εισαγόμενες πηγές (η οποία προσεγγίζει το 80%), η υδροηλεκτρική αξιοποίηση των έργων Αχελώου αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία.

Εν τω μεταξύ, σε όλα τα εμπόδια που υπήρξαν κατά το παρελθόν στην ολοκλήρωση των έργων Αχελώου, προστέθηκε τα τελευταία χρόνια και η ενεργειακή πολιτική των τελευταίων κυβερνήσεων που στήριξαν την κυριαρχία του φυσικού αερίου ως «μεταβατικού» καυσίμου για την «απολιγνιτοποίηση», εργάστηκαν με συνέπεια για να εξασφαλίσουν στο ενεργειακό μείγμα έναν επαρκή «χώρο» σε ολιγοπωλιακά επιχειρηματικά σχήματα για επενδύσεις παραγωγής αιολικής και ηλιακής ενέργειας, με παράλληλο βεβαίως εξοβελισμό της ΥΗ ενέργειας και φυσικά και των έργων Αχελώου .

Σε αυτές τις συνθήκες, η σημερινή κυβέρνηση επέδειξε μια ανεπίτρεπτη διστακτικότητα, παρότι είναι βέβαιο ότι τα έργα αυτά ΔΕΝ μπορούν άλλο να παραμένουν σε καθεστώς εγκατάλειψης (τεράστιοι κίνδυνοι στην περιοχή από έντονα πλημμυρικά φαινόμενα, συνέπειες στο ποτάμιο οικοσύστημα του Αχελώου από την παρεμπόδιση της φυσιολογικής του ροής λόγω προφραγμάτων, χωματισμών και κατασκευών από σκυρόδεμα κλπ).

Μπροστά στο οικολογικό έγκλημα που συντελείται στην περιοχή της Συκιάς οι κυβερνήσεις παραμένουν σιωπηλοί συμπαραστάτες. Θεωρούμε πως ΟΛΟΙ έχουν υποχρέωση να οδηγήσουν το θέμα στη Βουλή για την λήψη οριστικών αποφάσεων (κάτι που τα επιτελεία των κομμάτων διστάζουν να προχωρήσουν) και να πάψει επιτέλους η Θεσσαλία να παραμένει ανοχύρωτη απέναντι σε ποικίλες απειλές και καταδικασμένη σε μια μίζερη ανάπτυξη και σε ένα μέλλον που δεν αξίζει στις νεότερες γενιές.